

[Kyed.]

der kom ind for Eksport-Smørret, blev brugt til en Nedsættelse til under Produktionsprisen af Smørprisen paa det indenlandske Marked, og lignende Foranstaltninger blev iværksat for andre Varer, som f. Eks. Kød og Flæsk.

Naar jeg fremfører disse Betragtninger, er det ikke for at rippe op i det forbigangne, men for at bidrage til Forstaaelsen af, at Landbrugets Betingelser for at skaffe sig Reserver i samme Grad, som enkelte andre Erhverv var i Stand til, var betydeligt begrænset. Naar Landbruget ikke des mindre i Krigstiden kunde gøre et betydeligt Indskud i Pengeinstitutterne, skyldtes dette for en stor Del den Formindskelse af Besætningerne, som jeg før nævnte, hvorved der indkom omkring ved 320 Mill. Kr. Yderligere kan hertil føjes, at der under Krigen ej heller var Lejlighed til at supplere og vedligeholde Maskiner og det øvrige Driftsmateriel, saaledes som man i Virkeligheden burde. Først efter Krigen, da Tilførslerne igen kom i Gang, kunde Landbruget komplettere Beholdninger, ombygge og reparere Bygninger og Driftsinventar samt arbejde Besætningerne op og endelig, som jeg har paapeget, gaa i Lag med Grundforbedringsarbejder og med at tilføre Markerne den manglende Kunstgødning, og alt dette skete under et meget, meget højt Prisniveau, et Prisniveau, der yderligere blev forhøjet som Følge af den lave Krone.

I Tidsrummet fra 1919 til 1926 havde Landbruget 2 meget alvorlige Kriseperioder, den ene i 1921—22 og den anden i 1925—26. Begge Perioder blev yderligere forstærket i deres økonomiske Virkninger, ved at der samtidig gik en Mund- og Klovesyge-Epidemi over Landet, som kostede store Summer. Disse 2 Kriseperioder gav sig ogsaa Udslag i Forrentningsprocenten, der efter Landøkonomisk Driftsbureaus Opgørelse i de paagældende 2 Perioder var henholdsvis 0,9 og 1,3. Et andet Udtryk for Virkningen af disse Krisear kan man finde i Forøgelse af Prioritets- og Hypoteksgælden. Kredit- og Hypotekforeningernes Udlaan var i 1920 156 Mill. Kr. Saa kommer vi til Kriseperioden 1921—22. Da steg Udlaanene til at være i 1921 277 Mill. Kr. og i 1922 320 Mill. Kr. Saa følger de bedre Aar fra 1923; da gaar Udlaanene fra de paagældende Kreditinstitutter tilbage til 207 Mill. Kr., og i 1924, som er et forholdsvis godt Aar, gaar Udlaanene tilbage til 91 Mill. Kr. Jeg tager neppe fejl i, at Landbruget i denne Kriseperiode havde sin store Andel

i den stærke Prioritetsforøgelse, altsaa i de store Udlaan fra Kredit- og Hypotekforeningerne her i Landet, som de nævnte Tal giver Udtryk for. Nationalbankens Seddelinflation i 1923—24 var medvirkende til at bringe en Opgang i Priserne og skabe fornyet Balance i Erhvervslivet, men derefter fik vi paa ny en Nedgang i Kronekursen, og som Følge af, at Lønningsudgifterne og andre Udgifter ikke fulgte med i denne Nedgang, kom vi igen ind i en Periode, hvor der ikke var Rentabilitet, ikke Balance i Økonomien, og det medførte den næste Kriseperiode for Landbruget og for flere andre Erhverv, hvor Landbruget for sit Vedkommende fik en meget ringe Forrentning. Heldigvis gav den manglende Nedgang i Udgifterne svarende til Guld-kronens ændrede Købeværdi sig til at begynde med ikke fuldt Udslag i Landbrugets Rentabilitet, takket være forholdsvis gode Konjunkturer paa Verdensmarkedet, men dog var Nedslaget skæbnsvangert, og atter ser vi Gælden forøges. Man ser, at Forøgelsen af Prioritetsgælden, taget efter Udlaanene fra Kredit- og Hypotekforeningerne som Helhed, paa ny tager Fart. Men rigtig galt bliver det først i Aarene fra 1928. Udlaanene fra de paagældende Institutter var i 1928 209 Mill. Kr., i 1929 208 Mill. Kr. og i 1930 333 Mill. Kr. Denne Forøgelse i Kredit- og Hypotekforeningssgælden viser, at Erhvervene har været nødt til at tage en forøget Gæld paa sig, og jeg tvivler ikke om, at Landbruget af disse Summer, som her nævnt, har taget sin Broderpart.

Til yderligere Bekræftelse paa, at Landbruget ikke i de saakaldte gode Aar, 1916—17 og op til 1925, altsaa en 10-Aarsperiode, har haft de Muligheder for at kunne samle sig Reserver, som mange regner med, skal jeg fremføre et Bevis, der findes i Landøkonomisk Driftsbureaus Opgørelse for det nævnte Tiaar, som fortæller os, at Forrentningsprocenten af Landejendommene i Gennemsnit har været 5,4 pCt. af Handelsværdien. Det vil med andre Ord sige, at der i denne Tiaarsperiode ikke har været nævneværdig Anledning til Reserveopsamling for Landbruget som Helhed, tværtimod. Naar man tager de betydelige Forbedringer i Betragtning, der i samme Periode har fundet Sted, ser man, at Forholdet har været det, at man i Stedet for Reserveopsamling har forøget sin Gæld — det giver ogsaa de Tal, jeg nævnte før, Udtryk for. Som jeg fremførte før, gav den manglende Tilpasning til Guld-kronens ændrede Købeværdi sig ikke straks fuldt Udslag med Hensyn til Nedgang i Udbyttet for Landbrugets Vedkommende,